

MINTAQAVIY IQTISODIYOTNING DOLZARB MUAMMOLARI VA ULARNING
INNOVATSION YECHIMLARI

Djurayeva Maxzuna Azamovna

Aliyeva Nigora Bozor qizi

SamDAQU o'qituvchilari.

Xudoyberdiyeva Yulduz Toliboy qizi

Samarqand davlat arxitektura-qurilish universiteti talabasi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17935317>

Annotatsiya. Ushbu maqolada mintaqaviy iqtisodiyotning hozirgi davrdagi dolzarb muammolari, ularning kelib chiqish sabablari hamda iqtisodiy rivojlanishdagi nomutanosibliklar tahlil qilinadi. Shuningdek, hududlarning iqtisodiy salohiyatini oshirishda innovatsion yondashuvlarning o'rni, raqamli texnologiyalarni joriy etish, klasterlashuv va "aqlli hudud" (Smart Region) konsepsiyasining samaradorligi yoritilgan. Muallif tomonidan mintaqaviy iqtisodiyotning barqaror o'sishini ta'minlovchi innovatsion yechimlar bo'yicha taklif va tavsiyalar ilgari surilgan.

Kalit so'zlar: mintaqaviy iqtisodiyot, innovatsiya, raqamli transformatsiya, klaster, infratuzilma, iqtisodiy barqarorlik, Smart Region, yashil iqtisodiyot.

Аннотация. В статье анализируются актуальные проблемы региональной экономики, причины их возникновения и дисбалансы в экономическом развитии. Также рассматривается роль инновационных подходов в повышении экономического потенциала регионов, эффективность внедрения цифровых технологий, кластеризации и концепции «умного региона». Автором предлагаются и рекомендуются инновационные решения, обеспечивающие устойчивый рост региональной экономики.

Ключевые слова: региональная экономика, инновации, цифровая трансформация, кластер, инфраструктура, экономическая устойчивость, «умный регион», зелёная экономика.

Annotatsion. This article analyzes the current problems of the regional economy, their causes and imbalances in economic development. It also discusses the role of innovative approaches in increasing the economic potential of regions, the effectiveness of the introduction of digital technologies, clustering and the concept of "smart region". The author puts forward proposals and recommendations for innovative solutions that ensure sustainable growth of the regional economy.

Keywords: regional economy, innovation, digital transformation, cluster, infrastructure, economic stability, Smart Region, green economy.

Kirish. Globallashuv va raqamli iqtisodiyot davrida mamlakatning barqaror iqtisodiy o'sishini ta'minlashda mintaqaviy iqtisodiy siyosat alohida o'rin tutadi. Chunki har bir hudud o'zining tabiiy resurslari, ishlab chiqarish imkoniyatlari, mehnat salohiyati va geografik joylashuvi bilan ajralib turadi. Shu sababli, mintaqaviy iqtisodiyotni rivojlantirishda har bir mintaqaning o'ziga xos imkoniyatlarini hisobga olgan holda, ularning iqtisodiy faolligini oshirish, investitsion muhitni yaxshilash va innovatsion jarayonlarni jadallashtirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

METODOLOGIYA.

So‘nggi yillarda O‘zbekiston Respublikasida hududlarni kompleks rivojlantirish, sanoat va qishloq xo‘jaligini diversifikatsiya qilish, tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlashga qaratilgan keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Biroq, mintaqalar o‘rtasidagi iqtisodiy tafovut, ishlab chiqarish quvvatlarining notekis joylashuvi, infratuzilma muammolari hamon dolzarb bo‘lib qolmoqda.

Ushbu holat hududlarning iqtisodiy salohiyatini to‘liq ishga solish, aholi bandligini ta‘minlash hamda raqobatbardosh iqtisodiy tizim yaratishda innovatsion yondashuvlarning zarurligini ko‘rsatadi. Shu nuqtai nazardan, mintaqaviy iqtisodiyot muammolarini tahlil qilish va ularning innovatsion yechimlarini ishlab chiqish bugungi kun ilmiy izlanishlarining ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi.

ASOSIY QISM

1. Mintaqaviy iqtisodiyotdagi dolzarb muammolar

1. Hududlar o‘rtasidagi iqtisodiy nomutanosibliklar. Poytaxt va yirik sanoat markazlarida ishlab chiqarish faoliyati to‘plangan bo‘lib, chekka hududlarda iqtisodiy faollik sust. Bu aholi daromadlari va ijtimoiy sharoitlarda tafovutlarga sabab bo‘ladi.

2. Investitsion muhitning yetarli darajada shakllanmagani. Ayrim mintaqalarda investorlar uchun zarur infratuzilma va imtiyozlar tizimi to‘liq yo‘lga qo‘yilmagan. Bu esa xorijiy va mahalliy investitsiyalarni jalb qilish imkoniyatlarini cheklaydi.

3. Transport va kommunikatsiya tizimining sustligi. Mintaqalar o‘rtasida transport-logistika tizimi yetarlicha rivojlanmagani ishlab chiqarish zanjirlarini uzadi, eksport salohiyatini pasaytiradi.

4. Kadrlar malakasi va mehnat migratsiyasi muammosi. Qishloq joylardagi yoshlar uchun yetarli ish o‘rinlarining yo‘qligi sababli migratsiya kuchaymoqda. Natijada, hududlarda malakali mehnat resurslari tanqisligi yuzaga kelmoqda.

2. Innovatsion yechimlar va istiqbolli yo‘nalishlar

Raqamli texnologiyalar asosida boshqaruvni avtomatlashtirish, ma‘lumotlar bazasini yaratish va mintaqaviy rivojlanish indikatorlarini real vaqt rejimida kuzatish iqtisodiy boshqaruvni samarali qiladi.

Misol uchun, “Smart City” loyihalarini “Smart Region” darajasiga kengaytirish orqali ishlab chiqarish, transport, ekologiya va turizm sohalarida optimallashtirishga erishish mumkin.

Har bir mintaqada tabiiy va resurs salohiyatidan kelib chiqqan holda sanoat klasterlari, agroklastlar va IT texnoparklar tashkil etish orqali mahalliy innovatsion ekotizimni shakllantirish mumkin. Bu nafaqat yangi ish o‘rinlarini yaratadi, balki mahalliy ishlab chiqaruvchilarning raqobatbardoshligini ham oshiradi. Atrof-muhitni muhofaza qilish bilan bir qatorda, qayta tiklanuvchi energiya manbalarini (quyosh, shamol, biomassa) mintaqaviy ishlab chiqarish jarayonlariga joriy etish iqtisodiy barqarorlikni ta‘minlaydi. Raqamli platformalar, elektron hukumat tizimi, masofaviy ta‘lim va sog‘liqni saqlash xizmatlari orqali mintaqalarda ijtimoiy xizmatlarning sifatini oshirish mumkin. Bu esa aholining yashash darajasi va inson kapitali sifatini oshirishga xizmat qiladi. Hududiy hokimliklar va iqtisodiy rivojlanish bo‘limlarida innovatsion fikrlovchi, tahliliy salohiyatga ega mutaxassislarni tayyorlash hamda ularni xalqaro tajriba bilan tanishtirish zarur.

TAHLIL VA NATIJALAR

- Mintaqalar o'rtasidagi iqtisodiy tafovut kamayadi;
- Innovatsion ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish sohalari rivojlanadi;
- Aholining bandlik darajasi va daromadlari oshadi;
- Mintaqaviy boshqaruv tizimi samaradorligi ortadi;
- Barqaror va raqobatbardosh iqtisodiy model shakllanadi.

Xulosa

Mintaqaviy iqtisodiyotdagi muammolarni hal etish kompleks, tizimli va innovatsion yondashuvni talab etadi. Innovatsion texnologiyalarni joriy etish, klasterlashuv, yashil iqtisodiyot va raqamli transformatsiya jarayonlari mintaqaviy iqtisodiy o'sishni yangi bosqichga olib chiqadi.

Shu tariqa, har bir mintaqaning ichki imkoniyatlarini to'liq safarbar etish orqali mamlakatning umumiy iqtisodiy salohiyatini oshirish mumkin.

Adabiyotlar:

1. **O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyev.** *“Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi”* – Toshkent: O'zbekiston, 2022.
2. **O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi qarori.** *“Hududlarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning kompleks dasturi to'g'risida”* – Toshkent, 2023.
3. **Jo'rayev, A., & Islomov, M.** *Mintaqaviy iqtisodiyot asoslari.* – Toshkent: TDIU nashriyoti, 2021.
4. **Porter, M.** *The Competitive Advantage of Nations.* – New York: Free Press, 1998.
5. **Stimson, R., Stough, R., & Roberts, B.** *Regional Economic Development: Analysis and Planning Strategy.* – Springer, 2011.
6. **OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development).** *Regions and Innovation: Collaborating Across Borders.* – Paris: OECD Publishing, 2013.
7. **Xamidov, B.** *Raqamli iqtisodiyot va hududiy rivojlanish masalalari.* – “Iqtisodiyot va ta'lim” jurnali, №3, 2022.
8. **World Bank Report.** *Innovation and Regional Development in Emerging Economies.* – Washington, 2020.